JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA

UPIMAJI WA KITAIFA WA KIDATO CHA PILI

021 **KISWAHILI**

Muda: Saa 2:30 **MAJIBU** **Mwaka: 2025**

Maelekezo

1. Upimaji huu una sehemu A, B na C zenye jumla ya maswali kumi (10).
2. Jibu maswali yote kwenye nafasi ulizopewa.
3. Sehemu A na C zina alama kumi na tano (15) kila moja na sehemu B ina alama sabini (70).
4. Zingatia maelekezo ya kila sehemu na kila swali.
5. Andika majibu yote kwa kutumia kalamu yenye wino wa bluu au mweusi.
6. Vifaa vyote vya mawasiliano na vitu vingine visivyoruhusiwa havitakiwi katika chumba cha upimaji.
7. Andika Namba yako ya Upimaji katika kila ukurasa sehemu ya juu upande wa kulia.

maktaba.tetea.org
TETEA

Find this and other free resources at: https://maktaba.tetea.org

Prepared by Maria Marco for TETEA

SEHEMU A

1. Katika vipengele (i) - (x) chagua herufi ya jibu sahihi kisha andika herufi ya jibu hilo katika kisanduku ulichopewa.

(i) Mpangilio sahihi wa maneno yafuatayo katika kamusi ni upi?

A. Shaba shadidi shahada shamba shangazi

B. Shaba shahada shangazi shamba shadidi

C. Shaba shangazi shamba shadidi shahada

D. Shaba shamba shangazi shadidi shahada

Jibu sahihi ni D kwa sababu mpangilio huu unaendana na mpangilio wa alfabeti.

(ii) Mwalimu alitufundisha kuwa mizani ni kipengele muhimu cha fasihi na ushairi wa simulizi. Ipi ni maana sahihi ya kipengele hicho?

A. Silabi au sauti zenye milio inayofanana katika ubeti

B. Mstari mzima wa shairi unaojitosheleza kimaana

C. Mshororo wa mwisho wa kila mstari wa ushairi

D. Idadi ya silabi katika mshororo au mstari wa shairi

Jibu sahihi ni D kwa sababu mizani inaangalia idadi ya silabi katika mstari wa shairi.

(iii) "Wanafunzi hawapendi somo la Hisabati kwa kuwa ni gumu." Kosa la kisarufi lipo kwenye sentensi hii ni lipi?

A. Kutokuzingatia alama za uandishi

B. Uongezaji wa kiambishi

C. Udondoshaji wa herufi

D. Upatanisho wa kisarufi

Jibu sahihi ni D kwa sababu kuna ukosefu wa upatanisho kati ya somo na kielezi.

(iv) Sentensi ipi imejengwa kwa kauli ya kutendewa?

A. Shamba limelimwa lote

B. Kitabu kimechanwa

C. Mafuta yameisha kabisa

D. Nyumba imejengewa ua

Jibu sahihi ni D kwa sababu kauli ya kutendewa inahusu tendo linalofanywa kwa kitu/kwa mtu.

(v) Miundo ya barua ya kindugu na rasmi hutofautishwa na lipi?

A. Anwani ya mwandishi

B. Tarehe ya barua

C. Anwani ya mwandikiwa

D. Jina la mwandishi

Jibu sahihi ni C kwa sababu barua rasmi na ya kibinafsi hutofautiana kwa anwani ya mwandikiwa.

(vi) Sentensi ipi si sahihi kuhusu sifa za fasihi simulizi?

A. Huwasilishwa kwa mdomo

B. Huwa ni mali ya jamii nzima

C. Hubadilika kulingana na wakati

D. Humilikiwa na mwandishi

Jibu sahihi ni D kwa sababu fasihi simulizi ni mali ya jamii, si mali ya mwandishi mmoja.

(vii) Sentensi ipi haina kielezi cha mahali?

A. Anasoma kwa bidii

B. Anapikia chai jikoni

C. Anachezea uwanjani

D. Dereva ameingia barabarani

Jibu sahihi ni A kwa sababu haionyeshi mahali ambapo tendo linafanywa.

(viii) Nyenzo kuu ya ufahamu wa kusikiliza ni ipi?

A. Kusoma matini kwa makini

B. Kutambua aina ya matini

C. Kusikiliza matini kwa makini

D. Kujibu maswali kwa makini

Jibu sahihi ni C kwa sababu kusikiliza kwa makini kunasaidia kuelewa ujumbe.

(ix) Maelezo yapi yanabainisha udhaifu wa kuhifadhi kazi za fasihi simulizi kwa njia ya kichwa?

A. Haihitaji gharama

B. Huwasilishwa popote

C. Humilikiwa na hadhira

D. Hupotea kwa urahisi

Jibu sahihi ni D kwa sababu fasihi simulizi inayopitishwa kwa kinywa inaweza kupotea kirahisi.

(x) Sehemu ya neno inayoundwa na konsonanti na irabu au irabu peke yake na hutamkwa kwa pamoja kama fungu moja la sauti huitwaje?

A. Sauti

B. Silabi

C. Neno

D. Sentensi

Jibu sahihi ni B kwa sababu silabi ni kipande cha sauti kinachoundwa kwa mchanganyiko wa konsonanti na irabu.

2. Oanisha viambishi vilivyopigiwa mstari katika Orodha A na dhima ya kiambishi husika kutoka Orodha B kisha andika jibu sahihi katika kisanduku ulichopewa.

Orodha A	**Orodha B**	**Jibu Sahihi**
(i) Alichokimbia	A Kiambishi awali cha nafsi ya pili umoja	A
(ii) Hakuja	E Kiambishi awali cha ukanushi	E
(iii) Ninaumwa	F Kiambishi awali cha urejeshi	F
(iv) Pigisha	B Kiambishi cha usababishi	B
(v) Uliumia	D Kiambishi tamati cha kutendwa	D

SEHEMU B

3. Soma kifungu kifuatacho kisha jibu maswali:

Wananchi wa Tanzania tunalo jukumu kubwa la kulijenga taifa letu. Tukumbuke kuwa tunapolijenga taifa letu tunawajenga watu wake kwa kuwa taifa ni jumuiya ya watu. Kuna njia moja muhimu inayoweza kutumika ili kuwafanya watu wajiletee maendeleo yao wenyewe ambayo ni kuelekezwa na kuzingatia maelekezo sahihi ya viongozi wao. Uongozi wa jambo lolote huzingatia kuzungumza na kushauriana na watu kuwaeleza na kuwashawishi.

Katika nchi ya Tanzania mazungumzo ushauri maelekezo na vishawishi baina ya viongozi na watu katika kuleta maendeleo na kulijenga taifa yanafanyika kwa kutumia lugha ya Kiswahili. Lugha ya Kiswahili kwa hivi sasa kimekuwa chombo adhimu kinachotuwezesha kupeana maelekezo na kutoa mrejesho wa maelekezo yaliyotolewa.

Kiswahili kimekuwa mstari wa mbele katika kazi kubwa ya kulijenga taifa letu. Ili kazi hii ifanikiwe yatubidi wananchi wote wa Tanzania tujifunze Kiswahili tukiheshimu na tukitumie katika shughuli zetu zote. Ikiwa tutakibeza na kuamua kwamba kila mmoja wetu ashikilie lugha ya kabila lake basi yatatukumba matatizo ya ukabila.

Tuangalie nasi tusije tukashindwa kuendelea kujenga nchi yetu kwa sababu ya kukosa maelewano. Kama hatuna lugha ya kutuunganisha tutashindwa kutekeleza majukumu tunayopewa na viongozi wetu ukiwemo utii wa sheria na kutimiza mipango mbalimbali. Kukosa maendeleo si shabaha yetu hivyo jambo kubwa la kwanza yatupasa tufahamu kwamba Kiswahili ndiyo lugha ya taifa tusifanye ajizi tunapaswa kuitumia

(a) Andika kichwa cha habari kwa maneno yasiyozidi matano.

Jibu: Umuhimu wa Kiswahili

(b) Eleza maana ya maneno yafuatayo kama yalivyotumika:

(i) Adhimu – Kubwa, muhimu sana

(ii) Tutakibeza – Tutachukulia kidogo au kushughulikia vibaya

(iii) Yatatukumba – Yatatuletea matatizo

(iv) Ajizi – Kukosa busara au ufahamu

(c) Ni njia ipi inashauriwa kutumika katika kuwaletea watu maendeleo?

Jibu: Mazungumzo, ushauri, maelekezo, na kushawishi wananchi

(d) Fupisha habari uliyosoma kwa maneno 50–60.

Jibu: Taifa linajengwa kwa kujenga wananchi wake. Mazungumzo, ushauri, maelekezo, na kushawishi husaidia maendeleo. Kiswahili ni lugha ya taifa inayowaunganisha wananchi. Kuifundisha na kuitumia Kiswahili kunazuia matatizo ya ukabila na kushindwa kutimiza majukumu ya kisheria na mipango ya maendeleo.

4. Kwa kutumia mifano, fafanua tofauti ya msingi ya maneno:
   (a) Kivumishi na kiwakilishi – kivumishi kinaeleza nomino, kiwakilishi kinawakilisha kitu
   (b) Kitenzi kikuu na kitenzi kisaidizi – kitenzi kikuu hutoa tendo, kitenzi kisaidizi kinasaidia kitenzi kikuu
   (c) Kihisishi na kiunganishi – kihisishi kinaonyesha hali, kiunganishi kinaunganisha maneno au sentensi
   (d) Nomino dhahania na nomino za pekee – nomino dhahania ni za jumla, nomino za pekee ni za kipekee
   (e) Vielezi vya wakati na vielezi vya mahali – vielezi vya wakati vinaonyesha muda, vielezi vya mahali vinaonyesha eneo

5. Eleza dhima moja kwa kila kiambishi kilichopigiwa mstari:
   (a) Hapigi – Kiambishi cha mtenda.
   (b) Anaondoka – Kiambishi cha wakati uliopo
   (c) Walikuona – Kiambishi cha urejeshi wa nafsi ya mtendewa
   (d) Shikika – mzizi wa neno
   (e) Mtu – kiambishi wa umoja
   (f) Viambishi – kiambishi cha wingi
   (g) Hawapo – Kiambishi cha ukanushi
   (h) Watakuja – Kiambishi awali cha nafsi ya tatu umoja
   (i) Huendi – Kiambishi kikanushi
   (j) Oana – Kiambishi cha kutendeana

6. Bainisha kosa lililopo katika tungo kisha ziandike sahihi:
   (ii) Rete hicho kitabu

   Kosa: Rete

Sahihi: lete hicho kitabu

(iii) Mimi ni mwanainji wa Tanzania

Kosa: mwanainji

Sahihi: Mimi ni mwananchi wa Tanzania

(iv) Mama anakaaga jikoni anapopika

Kosa: anakaaga

Sahihi: Mama huwa anakaa jikoni

(v) Mutu huyu anaumwa

Kosa: mutu

Sahihi: Mtu huyu anaumwa

(vi) Nipe fiatu nivae

Kosa: fiatu

Sahihi: Nipe viatu nivae

7. Eleza kwa kifupi namna njia za mawasiliano zinavyokidhi mawasiliano:

   (a) Mdomo – Kuhamisha ujumbe kwa maneno moja kwa moja

   (b) Magazeti – Kusambaza habari kwa umma kwa maandishi

   (c) Redio – Kusikika kwa ujumbe kwa sauti kwa idadi kubwa

   (d) Simu ya mkononi – Mawasiliano ya haraka na ya moja kwa moja

   (e) Televisheni – Kuchanganya sauti na picha kufikisha ujumbe

8. (a) Kamilisha methali:

   (i) Kuishi kwingi <u>ni kuona mengi</u>

   (ii) <u>Mchuma janga</u> hula nawa kwao.

   (iii) <u>Chanda chema</u> huvikwa pete

(iv) Asiyekubali kushindwa si mshindani.

(v) Jambo usilolijua ni kama usiku wa giza.

(b) Taja njia tano za kuhifadhi fasihi simulizi:
Kurekodi sauti

kuchapisha vitabu

kuhifadhi maandiko

kutumia teknolojia ya dijitali,

kusambaza katika shule na jamii.

9. Soma shairi lifuatalo kisha jibu maswali yanayofuata.

Jembe wangu nakuhitaji uje unipe neema
Jembe wewe ndiwe chaji twakuenzi tangu zama
Jembe wewe ni mpaji wa baba na hata mama
Jembe ndiwe mkombozi tangu enzi za wahenga.

Jembe wewe wasifika humtupi mkulima
Jembe shamba tukifyeka nawe wafanya kulima
Jembe yakija masika nawe nyuma himahima
Jembe ndiwe mkombozi tangu enzi za wahenga.

Jembe pengi umefika ukweli tunausema
Jembe kwetu ukifika tunapata usalama
Jembe njoo pasi shaka kisha tujipatie mtama
Jembe ndiwe mkombozi tangu enzi za wahenga.

(a) (i) Shairi hili lina muundo gani?

Shairi lina muundo wa ushairi wa Kiswahili wa jadi, wenye mistari yenye kurudia vionjo na mshororo unaowakilisha fasihi simulizi.

(ii) Bainisha kituo bahari katika shairi hili.

Kituo cha bahari kilichotajwa ni "*Jembe ndiwe mkombozi tangu enzi za wahenga.*"

(b) Eleza dhamira kuu ya shairi hili.

Dhamira kuu ya shairi ni kuleza shukrani, kutambua mchango wa jembe katika kilimo na maisha ya binadamu, na kuenzi mali za jamii na vizazi vilivyotangulia.

(c) Jembe limepewa uwezo wa binadamu wa kutenda au kufanya jambo. Tamathali gani inayotumika katika fasihi yenye sifa hiyo?

Tamathali iliyotumika ni anthropomorphism, yaani kumtaja kitu kisicho hai kuwa na sifa au uwezo wa binadamu.

(d) Neno "zama" linamaanisha nini katika shairi hili?

Neno "zama" linamaanisha enzi za zamani au vizazi vilivyotangulia, kuashiria historia na urithi wa kitamaduni.

(e) Eleza falsafa ya mtunzi wa shairi hili.

Falsafa ya mtunzi ni kuhimiza bidii, shukrani, heshima kwa kazi za wazee na vizazi vilivyotangulia, na kutambua mchango wa zana muhimu kama jembe katika maisha ya kila siku.

SEHEMU C

10. Wewe ni mwanafunzi wa Shule ya Sekondari Chaijaba S.L.P 207 Morogoro na unatarajia kufanya kazi ya kuuza magazeti katika likizo yako ya Desemba mwaka huu. Andika barua kwa Mkurugenzi Mtendaji wa gazeti la Nipashe S.L.P 45529 Dar es Salaam kuomba kazi hiyo.

Shukuru Maarifa,
S.L.P 207,
Morogoro.
11.11/2025

Mkurugenzi Mtendaji,
Gazeti la Nipashe,
S.L.P 45529,
Dar es Salaam

Mh. Mkurugenzi,

Yah: Maombi ya Kazi ya Kuuza Magazeti

Mimi ni mwanafunzi wa Shule ya Sekondari Chaijaba, nikiwa na shauku ya kufanya kazi ya kuuza magazeti katika likizo ya Desemba mwaka huu. Napenda kuomba nafasi ya kazi hii. Nina ujuzi wa kuwasiliana vizuri na uwezo wa kufanya kazi kwa bidii. Nitahakikisha huduma yangu itakuwa yenye tija na kuzingatia kanuni na maelekezo ya gazeti.

Ningefurahi kupata nafasi ya kufanya mahojiano na kujadili jinsi nitakavyoweza kuchangia katika maendeleo ya gazeti.

Naomba uthibitishe maombi yangu.

Asante kwa kuzingatia maombi yangu.

Wako mwaminifu,

Shukuru Maarifa

Find this and other free resources at: https://maktaba.tetea.org

Prepared by Maria Marco for TETEA